

The author proposes to amend article 1732 of the Code of Administrative Offenses in the part concerning domestic economic violence.

Material damage, which does not exceed or could not exceed two non-taxable minimum incomes of citizens, cannot be considered as such, which is accompanied by moral damage.

Keywords: domestic violence, economic violence, damage that could or was caused to the victim (s).

УДК 343.241

О. О. Дудоров,
Є. О. Письменський

ПРОБЛЕМА ЗАРАХУВАННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО УВ'ЯЗНЕННЯ В СТРОК ПОКАРАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Статтю присвячено проблемі зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання. Розкрито правову природу такого зарахування. За допомогою аналізу відповідних рішень Верховного Суду з'ясовано питання про дію в часі змінюваної у 2015 і 2017 роках частини 5 статті 72 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: зарахування попереднього ув'язнення, закон про кримінальну відповідальність, дія закону в часі, кримінально-правові наслідки, Верховний Суд.

Постановка проблеми. Як реалізація кримінальної відповідальності призначення покарання завершує судовий розгляд, є його своєрідною кульмінацією та одним із найбільш складних і відповідальних етапів правозастосування. Помилки, що трапляються при призначенні покарання, не лише ускладнюють або унеможливають досягнення мети покарання (ч. 2 ст. 50 Кримінального кодексу України; далі – КК), а й підривають авторитет правосуддя й держави загалом, порушують права та свободи людини, послаблюють боротьбу зі злочинністю тощо. Одним із важливих питань, вирішуваних судом при призначенні покарання, виступає зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання, урегульоване ст. 72 КК, яка протягом декількох останніх років зазнала резонансних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ухвалений 26 листопада 2015 року Закон «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення в строк покарання» (далі – Закон від 26 листопада 2015 року або «Закон Савченко») вніс зміни до ч. 5 ст. 72 КК, зобов'язуючи суд у разі засудження особи до позбавлення волі зараховувати строк попереднього ув'язнення в строк покарання за правилом «один день попереднього ув'язнення дорівнює двом дням позбавлення волі». Докладний аналіз положень «Закону Савченко» здійснили, зокрема, такі дослідники, як К. П. Задоя [1], О. З. Гладун [2], А. О. Галай [3], Т. І. Слущька [4]. Однак 21 червня 2017 року набрав чинності Закон від 18 травня 2017 року «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення» (далі – Закон від

18 травня 2017 року), на підставі якого згадані зміни було скасовано, а зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання (у разі засудження до позбавлення волі) має здійснюватись, як і раніше, із розрахунку день за день.

Формування цілей. У зв'язку із зазначеними змінами перед судовою практикою й кримінально-правовою доктриною постало питання про дію відповідного кримінального закону в часі. Уважаючи за доцільне висвітлити непростий шлях розв'язання зазначеного питання, ми, з-поміж іншого, маємо на меті показати роль юридичної науки при розв'язанні складних кримінально-правових проблем, а також торкнутись феномену різноманіття наявних проявів кримінально-правового реагування на вчинення злочину або іншого діяння, забороненого КК.

Виклад основного матеріалу. 06 червня 2018 року об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду (далі ККС і ВС), розглядаючи касаційну скаргу щодо неправильного застосування ч. 5 ст. 72 КК, ухвалила рішення, у якому зробила такий висновок: при зарахуванні попереднього ув'язнення в строк покарання у вигляді позбавлення волі або в строк іншого покарання, передбаченого ч. 1 ст. 72 КК, з огляду на положення статей 4, 5 КК, ч. 5 ст. 72 КК у редакції Закону від 26 листопада 2015 року підлягає застосуванню щодо періодів попереднього ув'язнення, які тривали до 20 червня 2017 року включно, зокрема, до набрання чинності вказаним Законом, а в редакції Закону від 18 травня 2017 року – до періодів, які мали місце, починаючи з 21 червня 2017 року, незалежно від того, коли було вчинено злочин, за фактом якого здійснюється відповідне кримінальне провадження. Зазначимо, що доконечна потреба формулювання відповідного висновку була зумовлена неоднаковою судовою практикою при застосуванні ч. 5 ст. 72 КК, зокрема на рівні ККС ВС (див., наприклад, постанову колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 01 березня 2018 року в справі № 759/19973/15-к і постанову колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13 березня 2018 року в справі № 440/853/17).

Свою позицію об'єднана палата ККС ВС аргументувала тим, що положення ч. 5 ст. 72 КК про зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання не можна ототожнювати з кримінально-правовими наслідками вчиненого діяння в розумінні ч. 2 ст. 4 КК. Стверджувалося, що вказане положення так само не пов'язане зі скасуванням або пом'якшенням відповідальності, про яке йдеться в ст. 58 Конституції України. На думку об'єднаної палати ККС ВС, згадані в ч. 5 ст. 72 КК види попереднього ув'язнення становлять собою заходи не кримінально-правового, а кримінально-процесуального характеру, що мають на меті лише забезпечення належного здійснення кримінального провадження. Застосування подібних заходів не може розглядатись як безпосередній наслідок учиненого злочину, оскільки вони зумовлені не визнанням судом особи винуватою, а застосовуються до моменту постановлення вироку та (або) до набрання ним законної сили за наявності відповідних підстав, передбачених кримінальним процесуальним законодавством. Відповідно, передбачене ч. 5 ст. 72 КК зарахування попереднього ув'язнення є головно наслідком застосування

відповідних кримінально-процесуальних заходів, у зв'язку з чим не може розглядатись як кримінально-правовий наслідок злочину [5].

Щоправда, висловлена позиція не була одноставною. Скажімо, інший підхід обстоював суддя ККС ВС С. І. Кравченко, відобразивши його в окремій думці до аналізованого судового рішення. Згаданий суддя виходив із протилежного погляду, який домінує в кримінально-правовій доктрині й полягає в тому, що зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання є саме кримінально-правовим наслідком діяння в розумінні ч. 2 ст. 4 КК. Ст. 72, будучи розміщеною в розділі XI Загальної частини КК, є нормою матеріального кримінального права, застосування якої безпосередньо впливає на призначення покарання, зменшення розміру призначеного покарання чи звільнення від нього. Звідси, на думку С. І. Кравченка, вишлювала неправильність висновку об'єднаної палати ККС ВС про визнання зарахування попереднього ув'язнення, передбаченого ч. 5 ст. 72 КК, процесуальним заходом [6].

Згодом, з метою забезпечення розвитку права й формування єдиної правозастосовної практики, колегія суддів Другої судової палати ККС ВС (до складу якої входив і С. І. Кравченко), констатувавши наявність виключної правової проблеми з досліджуваного питання, ухвалила рішення про передачу розглядуваного нею кримінального провадження до Великої Палати (далі – ВП) ВС. Таке рішення слушно обґрунтовувалося: поширеною в судах практикою неоднакового застосування ч. 5 ст. 72 КК, викладеної в редакціях законів від 21 листопада 2015 року і 18 травня 2017 року; існуванням різних правових позицій колегій суддів ККС ВС щодо застосування цієї кримінально-правової норми; згаданим висновком об'єднаної палати ККС ВС та окремою думкою до нього [7].

Примітно, що в основу рішення про передачу аналізованого питання на розгляд ВП ВС з-поміж іншого була покладена позиція членів Науково-консультативної ради, утвореної при ВС (далі – НКР), до повноважень якої належить підготовка наукових висновків щодо тлумачення та застосування норм права. При цьому з висновків членів НКР – В. І. Борисова, П. С. Берзіна, В. М. Бурдіна, К. П. Задой, В. О. Навроцького, Є. О. Письменського, В. І. Тютюгіна, В. І. Шакуна, С. Д. Шапченка – чітко випливає, що зарахування до призначеного покарання строку попереднього ув'язнення є кримінально-правовим наслідком учиненого злочину, впливає на кримінально-правовий статус особи, а отже, «нова стара» редакція ч. 5 ст. 72 КК має пряму дію в часі, тобто поширюється лише на тих осіб, які вчинили злочини після моменту набрання чинності Законом від 18 травня 2017 року. Натомість, як випливає з постанови об'єднаної палати ККС ВС від 06 червня 2018 року, відображене в ній рішення про невизнання зарахування попереднього ув'язнення кримінально-правовим наслідком учиненого злочину ухвалювалося без взяття до уваги позиції членів НКР, яка в цьому разі вирізнялась однозначністю й одноставністю.

На нашу думку, яка збігається з поглядом як судді ККС ВС С. І. Кравченка, так і колеги – членів НКР, зарахування попереднього ув'язнення в строк

покарання треба вважати кримінально-правовим наслідком діяння в розумінні ч. 2 ст. 4 КК, а ч. 5 ст. 72 КК – законом про кримінальну відповідальність у сенсі ст. 5 КК. Саме таку позицію ми відобразили в науково-практичному коментарі до ст. 72 КК [8, с. 216–217], який, до речі, було здано до друку ще до моменту ухвалення відповідної постанови ВП ВС (див. про неї нижче).

Принагідно зауважимо, що у вітчизняній юридичній літературі питання про поняття й види (коло, перелік) кримінально-правових наслідків злочинного діяння, а так само про співвідношення цих наслідків із заходами кримінально-правового характеру загалом і кримінальною відповідальністю зокрема вирішується суперечливо. Це й не дивно, адже, як слушно зазначає Ю. А. Пономаренко, кримінально-правові наслідки належать до числа тих засобів реагування на вчинення злочину, поняття яких у законодавчому порядку не визначається, а їхні складові – не називаються [9, с. 192]. Складно не погодитися з В. І. Борисовим і В. С. Батиргареевою в тому, що проблема інших кримінально-правових наслідків діяння ще далека від свого остаточного вирішення, не кажучи вже про домінування певної усталеної позиції хоча б щодо переліку таких наслідків [10, с. 409].

У будь-якому разі безспірними для нас є положення про те, що: а) ч. 3 ст. 3 КК, згідно з якою злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються цим Кодексом, може розцінюватися як певне законодавче свідчення (підтвердження) реалізації в Україні ідеї багатокільності заходів кримінально-правового впливу; б) поняттям інших кримінально-правових наслідків злочину, відмінних від караності, треба охоплювати щонайменше примусові заходи виховного й медичного характеру (за умови застосування їх до осудних порушників кримінально-правових заборон, які досягли віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність), примусове лікування, спеціальну конфіскацію й заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Водночас заради справедливості наголосимо, що в доступних нам джерелах ми не змогли відшукувати прямого віднесення передбаченого ч. 5 ст. 72 КК зарахування попереднього ув'язнення в строк призначеного покарання до інших кримінально-правових наслідків. Хоча не факт, що й за наявності такої чіткої артикульованої наукової позиції вона була б сприйнята об'єднаною палатою ККС ВС, позаяк остання, як уже зазначали, не взяла до уваги однакості підхід членів НКР.

На чому ж ґрунтується наша переконаність у належності зарахування попереднього ув'язнення в строк призначеного покарання до інших кримінально-правових наслідків діяння? Відповідь на це запитання буде такою – передусім на виробленому доктриною та, як видається, безспірному й спільному розумінні інших кримінально-правових наслідків діяння як будь-яких передбачених КК примусових заходів кримінально-правового впливу, що підлягають застосуванню до особи у зв'язку із вчиненням нею злочину та які здатні поліпшити чи погіршити її становище. При цьому ми свідомо уникаємо дискусійного в юридичній літературі питання про належність до кримінально-правових наслідків діяння звільнення від кримінальної

відповідальності та (або) його певних видів, як і більш глобального питання – про предмет кримінально-правового регулювання. Водночас уважаємо, що зміст кримінально-правових наслідків учиненого діяння може розкриватись широко, включаючи всі передбачені КК примусові (як каральні, так і некаральні) заходи впливу на поведінку особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння. У цьому аспекті має рацію А. В. Андреев, який пише про систему заходів кримінально-правового впливу як про сукупність урегульованих кримінальним законом форм реагування держави на вчинений злочин [11, с. 40]. Подібним чином розмірковує К. А. Новікова, яка зазначає, що «родове поняття заходів кримінально-правового впливу можна визначити як обмеження прав і свобод людини, які передбачені кримінальним законом та застосовуються в примусовому порядку тільки судом виключно за вчинення суспільно небезпечного діяння до фізичної або юридичної особи» [12, с. 358].

Установлене в ч. 5 ст. 72 КК як окремому структурному елементі закону про кримінальну відповідальність правило про зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання безпосередньо пов'язане з тим обсягом правообмежень, яких зазнає особа у зв'язку з учиненням злочиним. Відповідно до цієї норми попереднє ув'язнення набуває значення, аналогічного тому, що й покарання (прирівнюється до нього або є йому рівнозначним), а отже, має кримінально-правовий характер. Показовим у зв'язку з цим є те, що, наприклад, А. М. Яценко до кримінально-правових наслідків у сенсі ч. 3 ст. 3 КК відносить, серед іншого, «корегування призначеного покарання» [13, с. 230].

Наголосимо й на тому, що в ч. 5 ст. 72 КК ідеться не про застосування відповідного запобіжного заходу, а про його вплив на обсяг кримінальної відповідальності особи, яка вчинила злочин. Ця норма описує одну з правових ситуацій, що має місце після вчинення злочину в межах кримінально-правових відносин і стосується реалізації кримінальної відповідальності. «... правову природу зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання треба в будь-якому випадку визначати незалежно від правової природи самого попереднього ув'язнення, позаяк застосування попереднього ув'язнення та його зарахування в строк покарання є різними (окремими) правовими заходами» [14]. З'ясовуючи галузеву належність положення, закріпленого в ч. 5 ст. 72 КК, уважаємо за доречне навести висловлювання Н. А. Орловської про те, що «тільки законодавець визначає галузеву приналежність конкретних заходів. І якщо ці заходи передбачаються нормами кримінального закону, то відмовляти їм у кримінально-правовому характері немає підстав...» [15, с. 78].

У науковому висновку члена НКР при ВС К. П. Задой слушно зазначено, що змістовно зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання, хоч і не пов'язує законодавець лише з учиненням особою діяння (на відміну, наприклад, від караності), усе ж обумовлюється цим юридичним фактом. Протилежний підхід (невизнання такого зарахування кримінально-правовим наслідком) означав би, що так само не є кримінально-правовими наслідками злочину, наприклад, більшість випадків звільнення від кримінальної відповідальності або умовно-дострокове звільнення від покарання, адже в

першому випадку зазвичай береться до уваги посткримінальна поведінка особи, а в другому – ще й фактично відбутий строк покарання. Згаданий дослідник привертає увагу й до того, що умовою зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання є поєднання трьох юридичних фактів: 1) учинення особою злочину; 2) призначення особи покарання; 3) застосування до неї раніше попереднього ув'язнення. Оскільки відсутність хоча б одного з цих елементів не дає змогу застосувати ч. 5 ст. 72 КК, зарахування попереднього ув'язнення може вважатися правовим наслідком, однаковою мірою обумовленим кожним із зазначених фактів [14].

Далі зробимо спробу спростувати аргументи, висловлені в постанові об'єднаної палати ККС ВС від 06 червня 2018 року.

Намагаючись установити, чи можна зарахування строку попереднього ув'язнення в строк покарання вважати кримінально-правовим наслідком діяння, ККС ВС вирішив передусім з'ясувати (причому, на наш погляд, занадто розлого) правову природу самого попереднього ув'язнення. Це, як видається, сприяло тому, що врешті-решт було допущено логічну помилку у вигляді підміни тези. Адже сама по собі правова природа запобіжних заходів сумнівів не викликає: попереднє ув'язнення як один із таких заходів є заходом не кримінально-правового, а, як слушно підкреслює ККС ВС, кримінально-процесуального характеру та не має на меті покарати особу за вчинений злочин.

Розкриваючи співвідношення кримінальної відповідальності і згаданих заходів, один із нас свого часу писав, що пов'язаний із учиненням злочину державний примус застосовується раніше, ніж обвинувальний вирок суду набирає законної сили (наприклад, обрання запобіжного заходу). Однак регламентовані КПК заходи кримінально-процесуального примусу попри істотність, пов'язаних з їх застосуванням обмежень прав і свобод особи (підозрюваного, обвинуваченого, підсудного), не свідчать про виникнення кримінальної відповідальності як інституту матеріального (кримінального) права. Зазначені заходи, будучи покликаними забезпечувати невідворотність кримінальної відповідальності за вчинений злочин, не є заходами кримінально-правового впливу й лише створюють необхідні передумови для застосування кримінально-правових норм, а надалі – норм кримінально-виконавчого права [16, с. 717].

Не буде зайвим підкреслити, що в судовій практиці використане в розглядуваній «залізковій» нормі поняття попереднього ув'язнення тлумачиться поширювально і, не зводячись до тримання особи під вартою як запобіжного заходу, тимчасового або екстрадиційного арешту, охоплює застосування до особи інших передбачених КК і КПК заходів, пов'язаних із знаходженням особи в умовах фізичної несвободи. Йдеться, зокрема, про перебування особи у відповідному стаціонарному закладі при проведенні судово-психіатричної або судово-медичної експертизи, перебування особи, яка відбуває покарання, в установах попереднього ув'язнення для проведення слідчих дій або участі в судовому розгляді. Вочевидь, доцільно викласти ч. 5 ст. 72 КК у новій редакції з тим, щоб легалізувати такий усталений правозастосовний підхід, справедливості якого сумнівів не викликає та який

уже знаходив утілення (інше питання – наскільки вдале) у цій кримінально-правовій нормі, викладеній у редакції Закону від 26 листопада 2015 року.

Повертаючись до тексту аналізованого рішення об'єднаної палати ККС ВС ВС, зазначимо, що в цій його частині ВС замість тези про юридичну природу зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання обґрунтовує інше положення – вужче за обсягом (зміст і значення попереднього ув'язнення), через що відбувся хибний перехід в іншу предметну сферу, а положення, що потребує обґрунтування, доводиться лише частково й до того ж непереконливо. Як наслідок, констатуємо, що зі слухного висновку про те, що зазначене в ч. 5 ст. 72 КК в редакції Закону від 26 листопада 2015 року попереднє ув'язнення за своїм правовим змістом – це процесуальний захід забезпечення кримінального провадження, у жодному разі не впливає те, що зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання не є кримінально-правовим наслідком злочину.

На жаль, тієї обставини, що ККС ВС припустився згаданій логічній помилки не помітив і суддя цього Суду М. В. Мазур, який в окремій думці, що збігалася з рішенням від 06 червня 2018 року, написав таке: «Верховний Суд дослідив правову природу попереднього ув'язнення та дійшов висновку, що останнє має виражену кримінально-процесуальну природу, яка істотно відрізняє його від покарання чи інших кримінально-правових наслідків злочину в розумінні ч. 2 ст. 4 КК» [17]. Ніхто ж не сумнівається в тому, що попереднє ув'язнення має не матеріально-правову, а процесуальну природу.

У рішенні об'єднаної палати ККС ВС спостерігається, так би мовити, штучне поєднання застосування запобіжних заходів, що мають безспірну процесуальну природу, із порівнюванням періоду, протягом якого особа була попередньо ув'язнена, до строку покарання, яке призначається після її засудження за вчинений злочин. Як зазначається з цього приводу у вказаному рішенні, «застосування запобіжного заходу й подальше зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання є безпосереднім наслідком не вчиненого злочину, а передусім процесуальної поведінки особи» [5].

Насправді ж лише застосований судом запобіжний захід знаходиться у зв'язку з поведінкою особи, демонстрованою під час здійснення кримінального провадження. А зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання є (головно) наслідком іншого рішення суду, що не зумовлюється такою поведінкою, – про визнання особи винуватою у вчиненні злочину, її засудження та призначення покарання. З набранням обвинувальним вироком суду законної сили таке рішення свідчить про настання кримінальної відповідальності (фактичною підставою для якої є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, а зовсім не поведінка підозрюваної чи обвинуваченої особи під час кримінального провадження) та початок її реалізації.

«Закріплений у ч. 5 ст. 72 КК України особливий порядок зарахування строку попереднього ув'язнення в строк покарання, призначеного судом, підтверджує те, що законодавець не визнає застосування взяття під варту як запобіжного заходу несенням кримінальної відповідальності» [16, с. 717].

Водночас після призначення покарання суд з урахуванням факту застосування до засудженого попереднього ув'язнення зараховує період його перебування в умовах фактичної несвободи до строку визначеного покарання.

В окремі думці, що збігається з рішенням об'єднаної палати ККС ВС від 06 червня 2018 року, суддя ВС М. В. Мазур, переконаний у правильності відображеної в цьому рішенні позиції, передбачене ч. 5 ст. 72 КК зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання характеризує як «своєрідний механізм, який у разі засудження особи дає змогу компенсувати за рахунок призначеного їй покарання той строк, протягом якого вона утримувалася в місцях несвободи на підставі процесуальних норм, незважаючи на принцип презумпції невинуватості. Цей механізм не переслідує мети зменшення обсягу кримінально-правової репресії, що застосовується державою до особи, яка вчинила злочин, а лише спрямований на відновлення прав особи, обмежених у зв'язку із застосуванням кримінально-процесуальних заходів» [17].

Відверто кажучи, нам складно зрозуміти, чому закріплений у ч. 5 ст. 72 КК механізм не треба визнавати спрямованим на зменшення обсягу кримінально-правової репресії, що застосовується державою до особи, яка вчинила злочин, як і те, чому не зовсім зрозуміла «компенсація», про яку веде мову М. В. Мазур (до слова, сумнівність тези про «компенсаційний механізм» добре продемонстрував К.П. Задоя) [14], позбавлена характеру кримінально-правової матерії. На нашу думку, передбачене ч. 5 ст. 72 КК положення фактично становить собою спеціальне правило призначення покарання (на кшталт призначення покарання за сукупністю злочинів або за наявності обставин, що пом'якшують покарання), за якого процесуальний за своєю природою захід утрачає своє первісне значення, набуваючи значення заходу кримінально-правового впливу.

Наголосимо, що питання про юридичну природу зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання у вітчизняній кримінально-правовій доктрині найбільш ретельно дослідив К. П. Задоя, який зробив узагальнювальний висновок про те, що зазначене зарахування є, по суті, звільненням особи від відбування частини строку призначеного їй покарання. При цьому дослідник доводить, що: а) з точки зору Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод і практики ЄСПЛ зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання, регламентоване ст. 72 КК, має розглядатись як елемент (складова) єдиного правового ефекту, який конвенційною термінологією називається покаранням [1, с. 221–229]; б) об'єднана палата ККС ВС і, зокрема, суддя цього Суду М. В. Мазур не виправдано абсолютизував одну з правових позицій ЄСПЛ, ігноруючи більш широкий контекст практики ЄСПЛ [18]. Попри показані теоретичні відмінності в частині з'ясування юридичної природи зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання цілком очевидно, що наукова позиція К. П. Задоя є потужним аргументом на користь положення саме про кримінально-правову (а не процесуальну) природу законодавчого припису про вказане зарахування.

Викладені міркування не дали змоги нам погодитися з відображеною в постанові об'єднаної палати ККС ВС категоричною думкою про те, що

правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення, хоч і містяться в нормі КК України (ч. 5 ст. 72), за своєю суттю та цілями фактично виконують функцію вирішення процесуальних питань. Крім викладеного вище, треба зазначити, що вирішення процесуальних питань суд здійснює безперервно на всіх стадіях кримінального провадження. Постановлення обвинувального вироку із засудженням особи та призначенням їй покарання так само пов'язане з розв'язанням питань процесуального характеру. Водночас це аж ніяк не заперечує тезу про те, що постановлення такого вироку одночасно передбачає звернення до норм матеріального кримінального права, до яких належить і положення про зарахування строку попереднього ув'язнення, а також їхнє даліше застосування.

Прагнучи висловити на користь своєї позиції максимальну кількість аргументів, об'єднана палата ККС ВС зазначає у своєму рішенні й таке: «Правила зарахування попереднього ув'язнення не є передбачуваними кримінально-правовими наслідками з огляду й на те, що особа наперед не може знати достеменно, будуть до неї застосовані відповідні процесуальні заходи чи ні, та про їх тривалість» [5].

По-перше, правила як такі взагалі не можуть уважатися (або не вважатися) кримінально-правовими наслідками діяння. По-друге (і найголовніше), якщо сприйняти логіку міркувань ВС, то, наприклад, і покарання доведеться не визнавати кримінально-правовим наслідком злочину, бо ж особа, яка порушила заборонну норму КК, наперед достеменно не знає вид і розмір покарання, яке йому призначить суд. Як слушно зауважує з цього приводу Ю. А. Пономаренко, «належність певних передбачених законом заходів до кримінально-правових наслідків злочину залежить від їх правової сутності, а не від того, чи може особа їх достеменно передбачати» [19, с. 38].

Продовжуючи аналізувати постанову об'єднаної палати ККС ВС від 06 червня 2018 року, наголосимо, що, обґрунтовуючи свою позицію, ВС, хоч і послався на одне з рішень ЄСПЛ (у справі «Кафкаріс проти Кіпру» від 12 лютого 2008 року), не вирішив за потрібне звертатися до принципу верховенства права, яким зобов'язаний керуватися суддя при здійсненні правосуддя (ст. 129 Конституції України). І з цим треба погодитися – навіть при тому, що в порядку інтерпретації згаданого принципу міг би бути зроблений обстоюваний ККС ВС висновок про пріоритет у застосуванні ч. 5 ст. 72 у редакції Закону від 18 травня 2017 року (точніше про зворотню дію в часі цього закону про кримінальну відповідальність) з уникненням сумнівної аргументації, наведеної в аналізованому рішенні ВС. Пояснимо свою думку.

З'ясовуючи спрямованість міркувань, продемонстровану в постанові об'єднаної палати ККС ВС від 06 червня 2018 року, можна припустити, що, формулюючи зазначену в ній позицію, судді виходили з потреби усунути порушення принципів справедливості та рівності громадян перед законом, яке відбулося через законодавче рішення про зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання до позбавлення волі з розрахунку «день за два». Непрямим підтвердженням слушності нашого припущення може слугувати

висловлювання судді ККС ВС М. В. Мазура в уже згадуваній окремій думці про те, що ч. 5 ст. 72 КК у редакції Закону від 18 травня 2017 року містить «у цілому розумні, справедливі, пропорційні й недискримінаційні правила зарахування в строк покарання попереднього ув'язнення – один день попереднього ув'язнення дорівнює одному дню позбавлення волі, що є цілком правильним з огляду на те, що обидва ці заходи пов'язані з утриманням особи в місцях несвободи» [17].

Однак чи існували в ККС ВС належні можливості для відновлення справедливості в цьому разі, якщо враховувати потребу дотримання принципів кримінального права в їхній сукупності без надання переваги одним на догоду іншим? Зокрема, ідеться про принцип законності, зміст якого в кримінальному праві має особливе (унікальне на протигагу іншим галузям права) значення та полягає, серед іншого, у тому, що злочинність діяння та його кримінально-правові наслідки визначає тільки кримінальний закон України. Поєднання всіх кримінально-правових приписів в одному нормативно-правовому акті визнається вагомим додатковою гарантією забезпечення прав і свобод людини від свавілля [20, с. 304].

Нагадаємо, що набрання чинності Законом України від 12 травня 2016 року «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», який проголосив, що суддя при здійсненні правосуддя керується верховенством права, не призвело до змін: ні ст. 19 Конституції України, яка зобов'язує органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; ні ст. 6 Конституції України, згідно з якою органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України. Отже, законність як правовий принцип зберігає свій статус. Принцип законності закріплено й у ст. 9 КПК України, а зі ст. 7 цього Кодексу впливає, що і законність, і верховенство права є рівноцінними загальними засадами кримінального провадження.

Звернення до принципу верховенства права та інших правових принципів видається доречним лише й саме в тих випадках, коли через недосконалу якість закону, його пробільність, колізійність, юридичну невизначеність тощо постає доконечна потреба в застосуванні інших (відмінних від КК) джерел кримінального права. «...правова стабільність, забезпечувана формальною законністю, з позиції верховенства права так само є цінністю, як і справедливість і доцільність. Тому навіть у тих ситуаціях, коли закон може видаватися певною мірою несправедливим, він підлягає застосуванню. Адже в правовій демократичній державі, що діє на основі принципу розподілу влади, саме на законодавця покладається обов'язок при ухваленні закону знаходити розумний баланс між засадами справедливості й доцільності з погляду загального блага; крім того, оцінка певної ситуації з позиції справедливості може мати суб'єктивний характер – що здається справедливим одному суб'єктові, то може видатися несправедливим іншому, у цій ситуації саме закон, за загальним правилом, має виступати мірилом справедливості при вирішенні конкретних справ. Водночас у виняткових

ситуаціях, коли закон сам по собі або через його викривлену інтерпретацію чи поширену практику його застосування призводить у конкретній ситуації до явної несправедливості, що несумісна з базовими загальнолюдськими принципами й цінностями, які знаходять закріплення в міжнародному праві (міжнародних договорах, актах міжнародних організацій та звичаєвому міжнародному праві), такий закон або не повинен застосовуватися взагалі або має тлумачитись у спосіб, який дозволяє узгодити його зміст із вказаними принципами і цінностями» [21, с. 138].

Повторимо: сучасна концепція верховенства права, загалом не заперечуючи обов'язковості законодавства, передбачає, що протиставлення останнього судовій правотворчості виникає лише в тих виняткових випадках, коли закон сам по собі (чи при його застосуванні в конкретній ситуації) породжує явну несправедливість, призводить до порушення основоположних прав і свобод людини або посягає на інші фундаментальні цінності демократичного суспільства. Такого в розглядуваній нами ситуації не виявлено. Велими показовою в цьому аспекті є така обставина: якщо суддя ВС М. В. Мазур, як уже зазначалося, позитивно оцінив закріплені у Законі від 18 травня 2017 року «новий старий» коефіцієнт, який підлягає застосуванню при зарахуванні попереднього ув'язнення в строк покарання (день за день), то член НКР при ВС В. О. Навроцький у своєму науковому висновку назвав «Закон Савченко» цілком правильним за своєю ідеєю та адекватною реакцією на недосконалу роботу правозастосовних органів.

Отже, вирішення проблеми зворотної дії в часі оновленої ч. 5 ст. 72 КК має відбуватися з урахуванням дотримання принципу законності на підставі КК, який вичерпно визначає кримінально-правові наслідки вчиненого злочину (і зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання тут не є винятком). У протилежному випадку суд безпідставно взяв би на себе не властиву йому законотворчу функцію. Уважаючи позицію об'єднаної палати ККС ВС непереконливою та керуючись статтями 4 і 5 КК, ч. 1 ст. 58 Конституції України, ми зробили такі висновки.

По-перше, до осіб, які вчинили злочини під час чинності Закону від 26 листопада 2015 року, варто застосовувати ч. 5 ст. 72 КК, викладену в редакції цього Закону, як норму, що поліпшує становище особи порівняно з новою (чинною наразі) редакцією зазначеної норми.

По-друге, ч. 5 ст. 72 КК, викладена в редакції Закону від 26 листопада 2015 року, має застосовуватись і стосовно тих осіб, які вчинили злочини до набрання чинності цим Законом. Останній у такому разі виконує роль «проміжного» закону про кримінальну відповідальність, про зворотну дію якого в часі йдеться в ч. 4 ст. 5 КК.

По-третє, положення ч. 5 ст. 72 КК, викладеної в редакції Закону від 18 травня 2017 року, погіршуючи (порівняно з попередньою редакцією цієї норми) правове становище особи, не повинне мати зворотної дії в часі, у зв'язку з чим воно підлягає застосуванню лише стосовно тих осіб, які вчинили злочини після набрання чинності Законом від 18 травня 2017 року [8, с. 217; 22, с. 157-158].

Так само не сприймаючи позицію об'єднаної палати ККС ВС і сформулювавши подібні до наших висновки щодо темпоральної дії аналізованого кримінального закону, Ю. А. Пономаренко вирішив за потрібне так конкретизувати свою позицію: «... якщо особа вчинила злочин до 20 червня 2017 року включно, то «закон Савченко» має бути до неї застосований, якщо: 1) її злочин досі є нерозкритим, латентним; 2) щодо вчиненого нею злочину відкрите кримінальне провадження, але їй не повідомлено про підозру; 3) щодо вчиненого нею злочину відкрите кримінальне провадження і їй уже повідомлено про підозру, проте не обрано запобіжного заходу; 4) особі вже повідомлено про підозру й обрано запобіжний захід; 5) кримінальне провадження щодо вчиненого неї злочину розглядається в суді, незалежно від інстанції; 6) особа засуджена й відбуває покарання; 7) особа засуджена, але звільнена від відбування покарання з випробуванням» [19, с. 39-40].

Крапку у висвітленій дискусії поставила ВП ВС, яка, вирішивши, що неоднакове застосування положень ч. 5 ст. 72 КК означає виключну правову проблему, розв'язання якої потрібне для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики, ухвалила 29 серпня 2018 року відповідну постанову (суддя-доповідач Н. О. Антонюк). ВП ВС, солідаризуючись з позицією вітчизняної кримінально-правової доктрини, вирішила, що «іншими кримінально-правовими наслідками діяння» можуть визнаватися будь-які передбачені КК примусові заходи кримінально-правового характеру, здатні змінити (поліпшити чи погіршити) кримінально-правове становище особи. Перелік таких наслідків та аспектів кримінально-правового становища особи не є вичерпним, охоплюючи, зокрема, зарахування строку попереднього ув'язнення в строк покарання.

Не погоджуючись з проаналізованою вище постановою об'єднаної палати ККС ВС від 06 червня 2018 року, ВП ВС вирішила, серед іншого, наголосити на тому, що: порядок зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання передбачений саме законом України про кримінальну відповідальність, а не будь-яким іншим (зокрема кримінальним процесуальним законодавством); установлене в ч. 5 ст. 72 КК правило безпосередньо пов'язане з тим обсягом правообмежень, яких особа зазнає у зв'язку з учиненням злочинном; у ст. 72 КК ідеться не про застосування попереднього ув'язнення як кримінального процесуального заходу, а про зарахування його строку в строк покарання, а отже, про визначення кінцевої тривалості покарання, яке особа повинна відбувати. Урешті-решт ВП ВС слушно констатувала: а) нетотожність понять «попереднє ув'язнення» та «зарахування строку попереднього ув'язнення в строк покарання»; б) належність ч. 5 ст. 72 КК – складової інституту призначення покарання – до норм матеріального, а не процесуального кримінального права; в) визнання зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання кримінально-правовим наслідком діяння в розумінні ч. 2 ст. 4 КК, який впливає на становище особи за ст. 5 КК (поліпшує або погіршує його).

Відповідно, ВС ВП вирішила, що:

1) якщо особа вчинила злочин у період з 24 грудня 2015 року до 20 червня 2017 року включно, то під час зарахування попереднього ув'язнення в строк

покарання застосуванню підлягає ч. 5 ст. 72 КК у редакції Закону від 26 листопада 2015 року (має місце пряма дія цього Закону в часі);

2) якщо особа вчинила злочин у період до 23 грудня 2015 року включно, то під час зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання застосуванню підлягає ч. 5 ст. 72 КК також у редакції Закону від 26 листопада 2015 року (у такому разі згаданий Закон як такий, що «іншим чином поліпшує становище особи» у розумінні ч. 1 ст. 5 КК, має зворотню дію в часі);

3) якщо особа вчинила злочин до 20 червня 2017 року включно й щодо неї продовжувало застосовуватися попереднє ув'язнення після 21 червня 2017 року (тобто після набрання чинності Законом від 18 травня 2017 року), то під час зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання застосуванню підлягає ч. 5 ст. 72 КК так само в редакції Закону від 26 листопада 2015 року (у такому разі цей Закон має переживаючу (ультраактивну) дію в часі);

4) якщо особа вчинила злочин, починаючи з 21 червня 2017 року включно, то під час зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання застосуванню підлягає ч. 5 ст. 72 КК уже в редакції Закону 18 травня 2017 року (має місце пряма дія цього Закону в часі) [23].

Висновки. Отже, на прикладі розгляду конкретного питання про темпоральну дію закону про кримінальну відповідальність ми пересвідчилися у тому, що: по-перше, система забезпечення єдності (однаковості) судової практики, украй потрібної задля втілення юридичної визначеності як одного з аспектів верховенства права, в Україні працює; по-друге, попри вирішальну роль у цьому процесі позиції представників суддівського корпусу, включаючи тих із них, які входять до складу ВП ВС, здобутки кримінально-правової доктрини тут стають (а на майбутнє – можуть і повинні ставати) у нагоді. Водночас з'ясування того, що в конкретній правозастосовній ситуації об'єднана палата ККС ВС фактично проігнорувала однастайні (а таке буває нечасто) погляди науковців, зайвий раз підтверджує слушність фахової думки про те, що питання оптимізації як діяльності НКР при ВС загалом, так і врахування в діяльності вищої судової інстанції наукових висновків членів НКР зокрема – на часі.

Використані джерела:

1. Задоя К. П. Проблеми застосування нового порядку зарахування попереднього ув'язнення у строк покарання. *Право і громадянське суспільство*. 2015. № 3. С. 212–241.

2. Гладун О. Зарахування судом строку попереднього ув'язнення в строк покарання. Новий порядок: проблеми правозастосування. *Юридичний вісник України*. 2016. № 4.

3. Галай А. Визначення строку попереднього ув'язнення з урахуванням «Закону Савченко». *Юридичний вісник України*. 2016. № 5.

4. Слуцька Т. І. Про деякі питання застосування окремих положень Закону України від 26 листопада № 883-VII «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення». *Вісник кримінального судочинства. Судова практика у кримінальних справах*. 2016. № 2. С. 138–147.

5. Постанова об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 06 червня 2018 року в справі № 180/746/16-к // Єдиний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74630454> (дата звернення : 02.12.2018).

6. Окрема думка судді Касаційного кримінального суду Верховного Суду Кравченка С.І. у провадженні № 51-576км18 // Єдиний реєстр судових рішень. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74630409> (дата звернення : 02.12.2018).

7. Ухвала Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 14 червня 2018 року в справі № 663/537/17 // Єдиний реєстр судових рішень. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74777572> (дата звернення : 02.12.2018).

8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ: ВД «Дакор», 2018. 1360 с.

9. Пономаренко Ю. А. Кримінальна відповідальність, покарання та інші заходи кримінально-правового характеру в системі кримінально-правових наслідків вчинення злочину. *Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 08–09 жовтня 2015 рік* / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Харків: Право, 2015. С. 192–195.

10. Борисов В. І. Вибрані праці / уклад.: В. В. Базелюк, С. В. Гізімчук, Л. М. Демидова; відп. за вип. М. В. Шепітько. Харків: Право, 2018. 784 с.

11. Андрєєв А. В. Форми реалізації кримінальної відповідальності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Луганськ, 2013. 221 с.

12. Новікова К. А. Про поняття заходів кримінально-правового впливу. *Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення діяльності судової і правоохоронної систем: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Северодонецьк, 19 травня 2017 рік)*. Северодонецьк: Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, 2017. С. 356–359.

13. Яценко А. М. Деякі міркування щодо співвідношення кримінально-правових наслідків із заходами кримінально-правового характеру. *Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 08–09 жовтня 2015 р.* / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Харків: Право, 2015. С. 229–233.

14. Задоя К. Чергова проблема зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання. Коментар до постанови об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 06 червня 2018 року в справі 180/746/16-к. *Юридичний вісник України*. 24–30 серпня 2018 р. № 34.

15. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова. Миколаїв: Гліон, 2016. 768 с.

16. Загальна частина: підручник / за ред. А. С. Беніцького, В. С. Гусласького, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського. Київ: Істина, 2011. 1112 с.

17. Співпадаюча окрема думка судді Верховного Суду Мазура М. В. у справі № 180/746/16-к // Єдиний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74630387> (дата звернення : 02.12.2018).

18. Задоя К. Чергова проблема зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання. Коментар до постанови об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 06 червня 2018 року в справі 180/746/16-к. *Юридичний вісник України*. 2018. № 38.

19. Пономаренко Ю.А. Про зворотну дію в часі «Закону Савченка». *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2018. № 1. С. 32–42.

20. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи: монографія / Ю. В. Баулін, М. В. Буроменьський, В. В. Голіна та ін. Київ: ВАІТЕ, 2015. 688 с.

21. Дудоров О. О., Мазур М. В. Реалізація принципу верховенства права при застосуванні закону про кримінальну відповідальність: постановка проблеми, міжнародний і зарубіжний досвід. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2017. № 5. С. 129–140.

22. Дудоров О. О., Письменський Є. О. Чи є зарахування попереднього ув'язнення в строк покарання кримінально-правовим наслідком вчинення злочину? *Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали наук. полілогу*, м. Харків, 07 вересня 2018 рік / упоряд.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко. Харків: Право, 2018. С. 147–159.

23. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 29 серпня 2018 року в справі № 663/537/17 // Єдиний реєстр судових рішень. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76207318> (дата звернення : 02.12.2018).

Стаття надійшла до редколегії 03.12.2018

Дудоров А. А., Письменский Е. А. Проблема зачисления предварительного заключения в срок наказания в контексте обеспечения единства судебной практики

Статья посвящена проблеме зачисления предварительного заключения в срок наказания. Раскрывается правовая природа такого зачисления. При помощи анализа соответствующих решений Верховного Суда рассматривается вопрос о действии во времени изменяемой в 2015 и 2017 годах части 5 статьи 72 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: зачисление предварительного заключения, закон об уголовной ответственности, действие закона во времени, уголовно-правовые последствия, Верховный Суд.

Dudorov O., Pysmenskiy Ye. Issues of Pre-trial Detention Enrolment within the Term of Punishment in the Context of Providing Uniformity of Judicial Practice

The article is covering to the issue of enrollment of pre-trial detention in the punishment period. The legal nature of such enrollment is revealed. Using analysis of the relevant decisions of the Supreme Court, the adoption of which has been due to non-uniform judicial practice, including ones at the level of the cassation court, the question of the action in time of part 5 of Article 72 of the Criminal Code of Ukraine, which has been amended in 2015 and 2017, is revealed.

In particular, the correctness of the approach, taken by the decision of the Joint Chamber of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court, dated June 6, 2018, according to which the legislative provision on the enrollment of pre-trial detention in the punishment period should not be identified with the criminal-law consequences of the committed act in the sense of part 2 of Article 4 of the Criminal Code of Ukraine is

refuted. It is noted that in formulating its dubious conclusion, the Joint Chamber of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court, for unknown reasons, has in fact ignored the unanimous approach of the members of the Scientific Advisory Board at the Supreme Court.

It is argued that provision on the enrollment of pre-trial detention in the punishment period, provided in criminal law is directly related to the scope of the restrictions that a person experiences in connection with the commission of a crime. In accordance with part 5 of Article 72 of the Criminal Code of Ukraine, pre-trial detention acquires significance, which is similar to punishment (equated to it or equivalent to it), and therefore, has a criminal-law nature. It is emphasized that this criminal law norm does not refer to the application of a relevant precautionary measure, but refers to its impact on the amount of person's criminal liability. This provision describes one of the legal situations, which occurs after committing a crime within the framework of criminal law relations and concerns the implementation of criminal liability. It is suggested that provision of part 5 of Article 72 of the Criminal Code of Ukraine actually constitutes a special rule for the imposition of punishment, in which the measure of procedural nature loses its original value, at the same time gaining the meaning of the measure of criminal law influence.

It is noted that the legal conclusion, regarding the application of part 5 of Article 72 of the Criminal Code of Ukraine, formulated in the decision of the Great Chamber of the Supreme Court of August 29, 2018, is correct. It is stated, among other things, on the appropriateness of the following provisions in this resolution on: a) the non-identical concepts of "pre-trial detention" and "the enrollment of the pre-trial detention in the punishment period"; b) the affiliation of part 5 of Article 72 of the Criminal Code of Ukraine, which forms part of sentencing institute, to the rules of material, not procedural, criminal law; c) recognition of the enrollment of pre-trial detention in the punishment period as a criminal law consequence of the act, which affects the legal status of a person under Article 5 of the Criminal Code of Ukraine (improves or worsens such status).

Based on the example of consideration of a specific issue on the temporal effect of the law on criminal liability, a general conclusion is drawn that the system of ensuring the unity (uniformity) of judicial practice, which is essential for the implementation of legal certainty as one of the aspects of the rule of law, indeed operates in Ukraine.

Keywords: enrollment of preliminary detention, the law on criminal liability, temporal effect of the law, criminal-law consequences, the Supreme Court.

УДК 343.122 (477)

О. О. Жупанова

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ
РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ДІЙ СЛІДЧОГО СУДДІ ПРИ
РОЗГЛЯДІ КЛОПОТАНЬ СЛІДЧОГО,
ПРОКУРОРА ЩОДО ДОЗВОЛУ НА
ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ**

У статті проаналізовано теоретичні та прикладні проблемні питання, що виникають у діяльності слідчого судді при розгляді клопотань слідчого, прокурора щодо отримання дозволу на проведення обшуку, огляду житла чи іншого володіння особи. Здійснено огляд основних помилок, які допускають органи досудового розслідування під час проникнення до житла чи іншого володіння особи, а також практики реагування на них Європейським судом з